Nadčasová
Kritika slov

rozhovor s Pe´erem Friedmannem

V izraelském nakladatelství Carmel vyšla na sklonku minulého (občanského) roku Čapkova Kritika slov. S jejím překladatelem Peerem Friedmannem jsme si povídali o tom, jak se mu tento text překládal do hebrejštiny a proč mu přišlo důležité se do takového překladu pustit.

Proč jste se rozhodl přeložit právě Kritiku slov od Karla Čapka a jak dlouho jste na překladu pracoval?

Začalo to tím, že jsem přeložil dva romány Jáchyma Topola (*Kloktat dehet, Chladnou zemí*), hned jeden za druhým, a najednou jsem neměl co překládat. Pro zábavu jsem tedy začal překládat *Kritiku slov* a jednotlivé texty jsem pak zveřejňoval na svém blogu (http://makropulos.net).

Redaktorka, která pracuje pro jeruzalémské nakladatelství Carmel, mi pak napsala, že to přečetla a že jsou to báječné texty – s dovolením souhlasím – a rozhodli jsme, že je přeložím a ještě doplním dalšími texty a poznámkami. Na samém překladu jsem pracoval asi celý rok, a přitom je to kratičká knížka; ukázalo se, že práce na překladu byla náročnější, než jsem původně myslel. Občas mě napadlo, že to prostě nedopřeložím, že to nejde. Ale šlo to a jsem docela hrdý na to, že z původního souboru o jazyce, vlastně o jazyce českém, který se skoro ve všem od hebrejštiny liší, jsem musel vynechat jen jeden text, který byl v hebrejštině opravdu nepoužitelný.

Co vás na Kritice slov zaujalo nejvíc?

Na *Kritice slov* se mi nejvíc líbí to, jak jednoduše a chytře Čapek dokáže rozebrat klišé a ukázat, jak jsme všichni falešní, jak slovy vlastně skrýváme, co skutečně myslíme; a taky jak zoufale aktuální jsou tyto texty z doby první republiky československé pro dnešní Izrael. Ale to se mi vlastně spíš nelíbí.

V čem vám tyto texty připadají aktuální právě pro dnešní Izrael? Mohl byste prosím ukázat nějaký konkrétní text?

Například „My versus Já“ („žádné ‚my‘ mne nespasí, nedal-li jsem ‚já‘ aspoň cibuli almužnou“), „Stanovisko“ či „Politika“; ale vezměte jako dost smutný příklad text „Zásada“. Čapek píše:

„Z každého zvyku, z každé lenosti, slabosti a setrvačnosti můžete udělat věc zásady; svět tím sice pranic nezíská, vy však ano; vyhovíte sami sobě a nádavkem se budete cítit charaktery.“

Nechal bych na čtenářích, aby přemýšleli, jak to souvisí s Izraelem. Upřímně řečeno, já netvrdím, že je to něco typického jen pro Izrael; naopak: je mi jasné, že všude na světě se lidé chovají stejně blbě, což je ovšem jen další důkaz toho, jaké jsou Čapkovy texty bystré a bohužel i nadčasové.

Který text se vám líbí nejvíce?

To je těžká otázka. Nejvíc se mi líbí ty „vážnější“ texty, například „Otázka“, „Návrat k někomu“ a jiné, třeba „O dnešním jazyce“ (text, který není součástí původního souboru *Kritiky slov*); ale mám moc rád i zábavné, skoro komické texty jako „Smrt“, ve kterém Čapek vlastně nepíše o smrti v normálním životě, nýbrž o smrti v literatuře jako úniku pro spisovatele, který si už neví rady, co má s určitou postavou dělat. Nejzábavnější z hlediska překladatele byl krátký text „Přísloví“: musel jsem najít spoustu hebrejských přísloví, která jsou navzájem v rozporu – protože o tom tahle kapitola je. Mám moc rád, když musím během práce na překladu beletrie najednou přeložit dva verše básně. A s tímto textem to bylo podobně.

A jak jste přišel k tak dobré češtině? (Kromě toho, že máte nadstandardní možnosti konverzace...)

S češtinou jsem začal během studia na telavivské univerzitě, měl jsem skvělého učitele a velikou podporu. Pak jsem dostal stipendium na letní škole v Brně a později na Karlově univerzitě. Posledního čtyři a půl roku učím na Lauderových školách, a to je asi to nejdůležitější. Když člověk musí jazyk používat denně, natož ještě s dětmi a chytrými teenagery, tak ho bezpochyby zvládne rychleji. A to, že mám doma nadanou překladatelku z hebrejštiny do češtiny (Magdalenu Křížovou – pozn. red.) – to taky pomáhá.

Ptala se Ruth Jochanan Weiniger
Foto: archív Pe´era Friedmanna

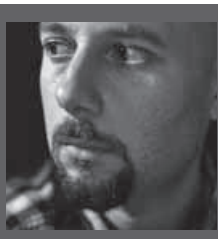

Překladatel a bohemista **Pierre Pe´er Friedmann** absolvoval obor literatura na Telavivské univerzitě, kde se věnoval české literatuře 20. století, hlavně Karlu Čapkovi; pak studoval na FF UK. Skoro deset let v Izraeli pracoval jako literární kritik v deníku Maariv a v časopise Time Out, kde psal především o překladové světové literatuře. V současné době přispívá do novin Ha-arec články o české literatuře a překlady; překládá českou literaturu do hebrejštiny. Přeložil dva romány Jáchyma Topola *(Kloktat dehet a Chladnou zemí)*, sbírku Čapkových fejetonů *Kritika slov*, román Ladislava Fukse *Spalovač mrtvol*, deníky Helgy Weissové a Michala Krause a několik povídek Ivana Krause a dalších autorů. Vyučuje hebrejštinu na Lauderových školách v Praze.